

Filip Lazăr

PIESE MINUSCULE

pentru copii

PIÈCES MINUSCULES

pour les enfants

Op. 16

Pentru Pian

Ediție de
Oana Rădulescu-Velcovici

Prefața

Filip Lazăr (1894–1936), pianist și compozitor român, a rămas un nume semnificativ, deși prea puțin cunoscut, al muzicii românești interbelice. Conform lui Viorel Cosma, creația sa „rămâne încă una din enigmele muzicii românești din prima jumătate a sec. XX”, deoarece Lazăr s-a stabilit la Paris și a murit prematur la 42 de ani. Din punct de vedere valoric, opera sa poate fi pusă alături de cea a unor contemporani precum Mihail Jora sau Mihail Andricu.

Născut la Craiova și format la Conservatorul din București cu Emilia Saegiu (pian), D. G. Kiriac (teorie-solfegiu), Alfonso Castaldi (armonie, contrapunct, compoziție), apoi la Leipziger Konservatorium (1913-1941) cu Robert Teichmüller (pian) și Stephan Krehl (compoziție, armonie, contrapunct), Filip Lazăr a fost apoi pianist de concert cu activitate internațională și conducător de ansambluri. În 1920 a fost membru fondator al Societății Compozitorilor Români, iar în 1928 a fost membru fondator și președinte al Societății Muzicale Triton din Paris.

Stilistic, s-a integrat în curentul neoclasic românesc: după cum remarcă Viorel Cosma, muzica sa „exprimă în chip plenar orientarea neoclasicismului românesc”. În lucrările pentru pian și orchestră dialogul dintre solist și ansamblu capătă un „neoclasicism de sinteză”, în care elemente de tradiție barocă se adaptează limbajului sonor modern. Filip Lazăr acordă o importanță deosebită variațiunii, iar referințele la melosul popular românesc – ritmuri și formule tonale inspirate din folclor – sunt prezente constant. Viorel Cosma notează „apelul la melosul popular românesc – cu ritmica originală, alternanța armonică major/minor, jocul echilibrat între tonal și modal, colorit doric prin hexacordul descendent”, precum și tendința spre forme clasice prelucrate într-o exprimare concisă. În perioada maturității, contactul cu avangarda pariziană (Societatea Triton, cu nume ca Stravinski, Honegger, Prokofiev, Ravel etc.) l-a îndreptat pe Lazăr spre experiențe „postmoderniste”: el însuși mărturisea că urmărea o „muzică pur... muzicală”, desprinsă de elementele pitorești excesive. Vasile Tomescu subliniază că, în lucrările târzii (orchestrale sau camerale), compozitorul realizează o sinteză între „spiritul folcloric evocat indirect, subtil” și „principiile muzicii clasice și preclasice” reinterpretate modern, în linie cu preocupările lui Stravinski sau Hindemith. În ansamblu, limbajul lui Lazăr combină claritatea și echilibrul clasic cu accente moderne și rafinate, purtând pecetea neoclasicismului interbelic românesc.

În acest context al creației lui Filip Lazăr, ciclul *Pièces minuscules pour les enfants*, op. 16 (1929) ocupă un loc aparte. Lucrările pentru pian solist din acest ciclu au fost compuse în anul 1929 – același an în care a apărut și *Sonata pentru pian în La bemol*, op. 15 – așa cum menționează Filip Lazăr în corespondența sa: el relatează finalizarea în doar câteva zile a unei sonate importante și a câtorva „piese pentru copii, ce mi-au fost comandate de Casa Durand”. Durand a publicat în toamna aceluiași an cele două caiete, cu câte șase piese fiecare, ale ciclului *Pièces minuscules*. Dedicățiile aflate în partitură confirmă destinația lor: „*Pour Yolande, Simon et Radoiu*”, iar coperta originală conținea un

desen inspirat de lumea copiilor, realizat de pictorița Suzanne Descoussy-Ballivet (pe care nu am reușit să îl găsim). Astfel, ciclul reflectă o preocupare clar pedagogică și atitudinea jucăușă a compozitorului: în martie 1930 el însuși nota cu umor că premiera primului caiet fusese realizată de o eleva în vârstă de opt ani, „o pisicuță de 8 ani, elevă a Margueritei Long”, subliniind că lucrările se adresează în primul rând copiilor.

Muzical, cele *două caiete de câte șase miniaturi* ale ciclului prezintă lucrări foarte scurte (aproximativ 16–20 de măsuri fiecare) și fără titlu, fiecare constituind un mic exercițiu de caracter distinct. În literatura pedagogică pianistică, aceste piese se înscriu în categoria repertoriului de studiu pentru elevii de nivel primar sau gimnazial. După cum observă un ghid didactic de repertoriu pianistic, *Pièces minuscules* sunt „literatură contemporană pedagogică pentru pian, de calitate excepțională, cu caracterizare puternică a acestor imagini sonore miniaturale”. Deși forma lor este aparent simplă – fără dezvoltări elaborate –, miniaturile ies în evidență prin expresivitate și prin limbajul clar, consonant, dar ușor cromatic sau modal. Formal, părțile sunt construite limpede (balanțe melodice simetrice, acompaniamente ritmice bine articulate), iar ritmul și armonia includ adesea inflexiuni neașteptate sau accente folclorice discrete, îndreptându-se totodată spre rafinament. În fiecare piesă, elevul are de exersat frazarea inteligentă și nuanțarea culorii sonore, echilibrul tensiunii și al tonalității, precum și articulațiile fine – toate în spirit neoclasic și puțin atinse de lirismul nostalgico-folcloric caracteristic lui Lazăr. În concluzie, există un echilibru ferm între simplitatea formală (cu dificultate gradată pentru reușita pedagogică) și rafinamentul expresiv, care îi permite ciclului să răspundă nevoilor educative fără a sacrifica valoarea componistică.

Interesant este faptul că materialul melodic și armonic al acestor piese nu a rămas utilizat doar ca exercițiu de studiu, ci a fost valorificat în contexte camerale. Viorel Cosma remarcă în catalogul operei lui Filip Lazăr că, în 1936, acesta a realizat o «mică suită pentru oboi, clarinet și fagot» extrasă din *Piese minuscule pentru copii*. Acest fapt arată că motivele compuse pentru ciclul pianistic au fost considerate suficient de consistente și flexibile pentru a fi integrate în lucrări de muzică de cameră, evidențiind astfel calitatea lor componistică, chiar și la scară redusă.

Pièces minuscules pour les enfants se dovedește un repertoriu deosebit de util în formarea pianistică timpurie. Ele permit profesorilor să introducă elevilor limbajul muzical al modernismului temperat, cu elemente neoclasiche și modale accesibile, într-o manieră jucăușă și motivantă. Prin caracterul lor miniatural și scopul didactic bine precizat, aceste piese contribuie la dezvoltarea tehnicii elementare (articulații, coordonări, control dinamic) dar și la familiarizarea cu culorile armonice moderne, cu ostinații ritmice și cu expresivitatea subtilă a muzicii secolului XX. În ansamblu, ciclul de piese scurte „pentru copii” de Filip Lazăr are o valoare pedagogică ridicată, oferind o punte între muzica clasică și repertoriul contemporan, și merită să fie integrat pe scară largă în programa de studiu a elevilor pianiști.

Matei Bănică

Piese minuscule pentru copii

Pièces minuscules pour les enfants

Caietul I

I

Filip Lazăr
op. 16 c. 1

Andante

The musical score is for a piece titled 'Piese minuscule pentru copii' (Pièces minuscules pour les enfants) by Filip Lazăr, op. 16 c. 1. It is a short piece in 4/4 time, marked 'Andante'. The score is written for piano with a treble and bass staff. The piece begins with a treble staff melody and a bass staff accompaniment. The first measure is marked 'p' (piano) and 'espressivo'. The second measure has a '3' above the treble staff. The third measure has a '4' above the treble staff. The fourth measure has a '4' above the treble staff. The fifth measure has a '4' above the treble staff. The sixth measure has a 'p' below the bass staff. The seventh measure has a '2' below the bass staff. The eighth measure has a '3' below the bass staff. The ninth measure has a '5' below the bass staff. The tenth measure has a '3' below the bass staff. The eleventh measure has a '2' below the bass staff. The twelfth measure has a '5' below the bass staff. The thirteenth measure has a 'p' below the bass staff. The fourteenth measure has a 'p' below the bass staff. The fifteenth measure has a 'p' below the bass staff. The sixteenth measure has a 'p' below the bass staff. The piece ends with a double bar line at measure 16.

Pour Armand Chabanian

Piese minuscule pentru copii

Pièces minuscules pour les enfants

Caietul II

I

Filip Lazăr
op. 16 c. 2

Poco allegretto

The musical score is written for piano in 2/4 time, key of D major. It consists of 16 measures. The tempo is marked 'Poco allegretto'. The score includes various dynamics: *p* (piano), *mp* (mezzo-piano), *sf* (sforzando), *mf* (mezzo-forte), and *pp* (pianissimo). Performance instructions include 'ben rall.' (very rallentando), 'a tempo', 'rall.' (rallentando), and 'molto' (molto). Fingerings are indicated by numbers 1-5. Breath marks (slanted lines) are present in measures 10 and 15. The score ends with a double bar line in measure 16.